

TREBALLAR AMB LES RESTES DEL PASSAT

Quan els arqueòlegs excaven un jaciment, sigui de l'època que sigui, troben objectes, restes constructives, enterraments, deixalles... Tot plegat és testimoni de com van viure les societats del passat. Els arqueòlegs, però, han de fer parlar totes aquestes restes formulant les preguntes adequades.

A la Roca dels Moros trobem pintures i gravats de diferents societats del passat: caçadors-recol·lectors, primers agricultors i ramaders, íbers i romans. Els següents exemples són restes reals materials que els arqueòlegs han trobat a diferents jaciments, i que corresponen a les societats esmentades. Què ens diuen, aquestes restes? Què podem deduir del seu mode de vida?

Qui va fer què?

Les pintures rupestres i les inscripcions de la Roca dels Moros no van ser totes fetes al mateix moment. Quines parts creieu que són més antigues? Quines més modernes? Què us fa pensar això? Com creieu que ho poden arribar a saber, els investigadors?

El lloc

Els arqueòlegs i els investigadors no han de treballar només amb allò que troben a les excavacions, també ho han de fer amb allò que no troben.

L'entorn d'un jaciment també és molt important, estudiar-lo bé ens pot donar la clau per entendre perquè es va escollir aquell indret i no un altre.

Quina funció penseu que tenia la balma del Cogul? Per què creieu que la van escollir? Per què va tenir tanta continuïtat en el temps? La imatge de l'esquerra és una reproducció de com podia ser l'entorn de la balma ara fa 8.000 anys.

Un jaciment epipaleolític

Balma del Gai

Superfície: 57,75 m²

Localització: Moianès, Bages (Barcelona)

Ocupació majoritàriament epipaleolítica

Quines característiques té aquest tipus d'habitatge?

Els grups humans vivien sempre al mateix lloc? En funció de què es desplaçaven?

Ara fa entre 10.000 i 7.000 anys...

Epipaleolític

Neolític

Calcolític

Bronze

Ferro

Arribada
dels romans

© Museu de Prehistòria de València

La indústria lítica (és a dir, de pedra) d'aquest període es caracteritza per ser de reduïdes dimensions, mesurant uns pocs centímetres. Per què es fan eines cada vegada més petites? Per a què es podria fer servir una eina tan petita? Què necessitariem per fabricar aquest tipus d'eines?

© Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca

© Museu de Prehistòria de València

Aquestes plaquetes presenten gravats, en un cas geomètrics i en l'altre, una cérvola. Aquest motius són molt diferents dels grans animals representats a les coves del Paleolític, com ara la d'Altamira. A què pot respondre aquesta diferència? Quina funció podrien tenir aquestes plaquetes?

Què podem trobar en un jaciment epipaleolític?

L'Epipaleolític és com anomenem el període comprès entre el Paleolític (on l'ésser humà construeix les eines mitjançant cops sobre les pedres) i el Neolític (les eines són ara principalment llises i esmolades). És un període de grans canvis, sobretot pel que fa al clima: els grans gels que cobrien Europa estaven desapareixent, la qual cosa donà lloc a un nou paisatge i l'extinció dels grans animals de clima fred, com ara el mamut. Un clima més càlid afavoreix, també, un canvi en els hàbits de vida i d'assentament. És en aquest període quan trobem els últims caçadors-recol·lectors. Què us suggereix això, sobre el seu mode de vida?

L'antracologia és la ciència que estudia les restes de carbons i fusta que es troben als jaciments. A partir del Paleolític Superior (just abans de l'inici de l'Epipaleolític) augmenten considerablement les restes de fruits i llavors als jaciments. A què pot ser degut, aquest augment?

© Joan Pere Sunyer

Aquest objecte és un arpó. Per a què es faria servir? Quina repercussió pot tenir en la dieta d'homes i dones?

© Museu d'Arqueologia de Biscaia

© Museu d'Arqueologia de Catalunya

Les restes de fauna que apareixen als jaciments epipaleolítics corresponen a animals de mida petita i mitjana, com ara conills o cérvols. Això pot estar relacionat amb el tipus d'eines que es troben?

Un jaciment neolític

Poblat neolític de Ca l'Estrada
Localització: Canovelles, Vallès Oriental
(Barcelona)

Quines característiques té aquest tipus d'habitatge?

Què suposa el desenvolupament de la ramaderia i l'agricultura?

Què poden ser aquestes superfícies de pedra? I el forat central?

Ara fa entre 7.000 i 4.000 anys...

Epipaleolític

Neolític

Calcolític

Bronze

Ferro

Arribada
dels romans

Els primers recipients de ceràmica eren molt senzills. Per fabricar-los, l'argila s'havia de coure a més de 400°. Per a què penseu que es podien fer servir els recipients ceràmics? Quines avantatges va comportar el seu ús? Què necessitem per fabricar ceràmica?

© Museu de Prehistòria de València

© Museu de Lleida

Què podem trobar en un jaciment neolític?

L'os ja es treballa des d'èpoques anteriors, però ara el seu treball es perfecciona i es fabriquen nombrosos estris, com ara aquest, així com adorns. Quins ossos penseu que es farien servir? Com es treballaria l'os? Quines altres eines podrien fabricar-se amb os?

Tot i l'aparició de la pedra polida (totalment llisa), les eines de pedra tallada es va seguir fabricant. Per a què es farien servir?

© Museu de Prehistòria de València

Al Neolític trobem adorns personals fets amb diferents materials, com ara les petxines. Quina funció podrien tenir aquests adorns?

© Museu de Prehistòria de València

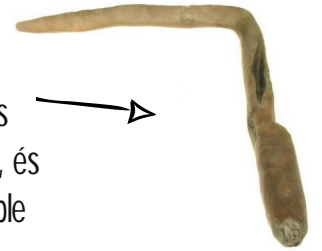
© Museu de Lleida

El desenvolupament del poliment suposà un gran avenç en la construcció d'eines. Per a què es faria servir aquesta, i com? Quines avantatges pot tenir la pedra polida respecte a la tallada?

Al període que anomenem Neolític, la forma de vida dels grups humans canviarà radicalment amb el desenvolupament de l'agricultura i la ramaderia. Poc a poc, els grups de caçadors-recol·lectors aniran desapareixent. L'aparició de la ceràmica i el treball de la pedra mitjançant el puliment són les grans innovacions tecnològiques del període.

Com penseu que es van desenvolupar l'agricultura i la ramaderia? Què és necessari per practicar-la? De quina manera creieu que això va fer canviar les formes de vida?

El desenvolupament de l'agricultura comportà també el desenvolupament de noves eines de treball. Què pot ser això? Com funcionaria? Les matèries orgàniques (o vives), com ara la fusta, és molt complicat que es conservin. Com és possible que aquesta eina s'hagi conservat tan bé?

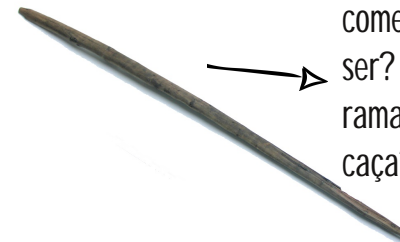
© Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles

Amb l'agricultura, es diversifiquen les possibilitats alimentàries. Què pot ser aquest objecte? Per a què es faria servir? Què podríem fabricar amb ell?

© Museu de Prehistòria de València

Aquest artefacte per caçar ja es va començar a fer servir a l'Epipaleolític. Què pot ser? Si al Neolític es desenvolupa la ramaderia... perquè encara es practica la caça?

© Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles

Un jaciment ibèric

Fortalesa dels Vilars
Localització: Arbeca, Les Garrigues
(Lleida)
Ocupació: s. VIII-IV a.C.

Quines característiques té aquest tipus d'habitatge?

Què pot ser aquest espai central?
I l'espai buit que envolta la construcció?
Quins altres espais es poden reconèixer?

Ara fa entre 2.600 i 2000 anys...

Epipaleolític

Neolític

Calcolític

Bronze

Ferro

Arribada
dels romans

© Museu d'Arqueologia de Catalunya

Amb el desenvolupament de la metal·lúrgia, apareixen noves eines de treball. Per a què es podien fer servir aquestes eines? Quines avantatges pot tenir el bronze respecte a la pedra?

Què podem trobar en un jaciment ibèric?

Aquesta petita peça ceràmica és una fusaiola, que es col·locava a la part inferior del fus del teler, augmentant la tensió per aconseguir fils més resistents. Quines millores penseu que van portar els telers al vestit?

© MAN

Aquesta espasa, anomenada falcata, també acostuma a formar part dels aixovars. Per què pot ser, això? Quina consideració devien tenir els guerrers dins la cultura ibèrica?

© Museu Arqueològic d'Alcoi

Aquest objecte de bronze és un morrió de cavall i va ser trobat a una necròpoli (o cementiri). Per què aquest objecte era tant important com per formar part d'un aixovar (béns col·locats a les tombes dels difunts)? Quin significat devia tenir el cavall pels ibers?

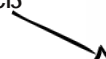

© Museu de Lleida

Aquest tipus de vas s'anomena Càlat, i és una de les produccions més característiques de la ceràmica ibèrica. Quin ús podria tenir? Quines diferències té respecte a la ceràmica neolítica?

© Museu de Lleida

El desenvolupament de la moneda respon a un nou tipus de comerç, on l'intercanvi és substituït pel pagament en metàl·lic. Per què penseu que els ibers van tenir la necessitat d'encunyar moneda?

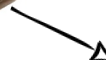
© Museu de Lleida

Aquest vas s'anomena "de les naus" perquè està decorat amb dues embarcacions gregues. Què pot significar això? Es coneixien, grecs i ibers?

© Museu de Prehistòria de València

Un jaciment romà

Ciutat romana d'Empúries

Localització: Extrem sud del Golf de Roses, Alt Empordà (Girona)

Ocupació: s. I a.C. - III d.C

Quines característiques té aquest tipus d'habitatge?

Com s'organitza la ciutat romana? Què poden ser els grans edificis que es veuen?

Ara fa 2.234 anys...

© Museu Arqueològic Nacional de Tarragona

Els mosaics estant formats per minúscules peces anomenades teselles, i decoraven els terres de les vil·les. Qui vivia a les vil·les romanes? Eren els mosaics signes de prestigi? Per què?

Què podem trobar en un jaciment romà?

© Museu Arqueològic Nacional de Tarragona

Aquest retrat de l'emperador Claudi procedeix de Tarraco, l'actual Tarragona. Roma és una cultura molt visual, on el llatí només era dominat per l'elit. Quina funció devien tenir les escultures? On es podien trobar? Tothom podia pagar una escultura?

Les innovacions romanes les trobem també al món de la construcció. Una d'elles és el morter o formigó (arena, calç i aigua), que va permetre millorar la resistència de les construccions. Quins avantatges presenta el morter respecte a l'ús de la terra, la fusta i la pedra tradicionals?

© Museu de Prehistòria de València

© Museu D. i C. de Solsona

Amb l'ús de motlles es pot decorar la ceràmica de forma ràpida i fer moltes peces iguals. Què suposa la introducció del motlle per a la producció de ceràmica?

© Museu de Lleida

La moneda era la base del comerç romà. Però no totes les ciutats podien encunyar moneda, i alguns metalls, com ara l'or, estaven reservats a monedes concretes. La seva decoració canviava segons ho feien els dirigents romans. Servien les monedes per a alguna cosa més que per pagar?

© Museu Arqueològic Nacional de Tarragona

Els romans estructurarem el territori traçant vies de comunicació, fet que va suposar una important millora respecte els camins ja existents. En ells trobem sovint miliaris com aquest. Què podrien indicar? Quins avantatges comporta la millora de les comunicacions?